

Ringen in Zweden.

Jan Hendriksma

Op internet kwam ik afgelopen voorjaar de vraag om hulp bij het ringen tegen van een Zweeds Ringstation. Nu was ik al verschillende keren op het ringstation op het eiland Öland geweest maar dit ringstation lag in het berggebied van midden Zweden en, hoewel niet zo'n bergbeklimmer, leek het me toch wel nuttig eens in een geheel andere omgeving met mogelijk ook andere vogels ervaringen op te doen. Waarop ik dus contact opnam en het bleek dat men mij daar graag rond begin juni wilde hebben. Het ringstation was het Ännsjöns Fågelstation dat gelegen is aan het meer Ännsjön in een berggebied tussen Östersund en Trondheim, vlak bij de Noorse grens. Daar vangt men vooral de Bonte Vliegenvanger, maar dan de zwart-witte vorm, roodgesterde Blauwborst en Grote Barmsijs. Vooral in de laatste soort ben ik geïnteresseerd en toen ik ook nog hoorde dat daar op de bergellingen de Poelsnip broedt was het besluit om te gaan spoedig genomen. Na 2000 km rijden plus

twee ferries kwam ik daar aan op vrijdag 28 mei. Het station bleek te zijn gevestigd in een tweetal houten gebouwen in het gehucht Handöl in een dal tussen besneeuwde bergen van ongeveer 1450 meter hoog. Het meer Ännsjön schat ik ongeveer 2x zo groot als het Sneekermeer en heeft rondom een zoom van soms wel 1500 meter brede moerassige veenmosvelden, die men daar myrs noemt (Engels mire), waarin vele poelen en vijvers met hier en daar een berkje of wat kruipwilg. Door die myr lopen kilometers lange paden van 2 planken naast elkaar die leiden naar verschillende vogelkijk-hutten. Rond de plassen broedt onder meer Parel- en Rood-keelduiker, Canadese Gans, Brilduiker en Smient. Boven het veld hoor je hier en daar een Watersnip, de Regenwulp is er, langs de waterkant zie je paartjes Noordse Stern en verspreid staat er wel eens een Kemphaan te pronken. Maar roofvogels kwam ik er nauwelijks tegen.

Maar ik was er dus om te assisteren bij het ringen. Tot nu toe ringde men er vanaf juli tot aan begin september. Al gauw in september zijn de meeste vogels vertrokken want in de winter ligt daar doorgaans een meter sneeuw en temperaturen van minus 40° C komen dan voor.

Het is dan ook het belangrijkste wintersportgebied, met name bij het nabijgelegen Åre.

Als voorbereiding voor een Constant Effort Site wilde men nu al in juni beginnen met het ringen van de broedvogels maar daarvoor ontbrak het aan mankracht, vandaar de oproep.

Tussen het ringstation en een rivier 500 meter verder westelijk ligt een mossig terrein met vrij veel bosjes van meest berk maar ook wilg, sering en een enkele den. Pal aan de rivier stond een keurige ringershut en in een halve cirkel rond de meanders der rivier had men een site ingericht voor het ringen. Er liep een met blauwe lintjes gemerkte route door de bosjes en waar een netopstelling was gedacht hing een oranje lint. Met Thomas Holmberg, de voorzitter van de vereniging, heb ik daar die vrijdagavond de net-

stokken al klaargezet zodat ik op zaterdagmorgen met het plaatsen van de netten kon beginnen. Dat ging onhandig want de stokken waren van ¾" zwartgelakte ijzeren buis, 3 meter lang, uit één stuk en al behoorlijk roestig. Ik heb Thomas er direct op gewezen dat je niet alle dagen achter elkaar op dezelfde plaats kunt vangen omdat de vogels dan al spoedig de netten zouden gaan vermijden. Daarom zijn we 's middags gaan kijken naar een tweede site die vanuit de zelfde hut te bedienen was en de hele volgende zondag is Thomas toen bezig geweest die in te richten, terwijl ik al aan het vangen was op de eerste site. Hierna kon ik om de andere dag dus wisselen van site. Elke site had tien netten van 12 meter elk, maar natuurlijk was dit nog steeds verre van ideaal en na 10 dagen ringen kon je dan ook duidelijk merken dat de vangsten terugliepen. Ik moest de zaak ook in mijn eentje runnen, inclusief de administratie. Van te voren had ik al voorzien dat dit grote problemen zou geven, ik kende immers de Zweedse namen van de vogels niet en het zelfde gold voor het computerprogramma. Op mijn

verzoek had men daarom een lijst met de Engelse namen van de meest gevangen vogels gemaakt met daarachter de Zweedse namen. Gelukkig kende ik de meeste Engelse namen wel maar per ringmaat moesten de vangsten met biometrie enz. eerst op een lijst (protocol) ingevuld worden, waarbij voor elke naam ook nog een afkorting bedacht was. Zo werd een Fitis>lövsångare>lösån. De eerste drie vogels hebben mij wel een uur gekost om ze foutloos op de lijst te krijgen. Maar er waren nog meer problemen. De Zweden hebben andere ringmaten en onder de 2 mm hebben ze nog een kleinere maat voor Tjiftjaf, Goud-haan etc. Bovendien geven ze niet de ringdiameter aan maar een volgnummer 1, 2, 3 etc. Ik wil dan ook niet beweren dat er nooit een vogel met een foute ringmaat is geringd. Voor de biometrie gelden daar zo'n beetje dezelfde regels als wij hier gebruiken, b.v. vetgraad volgens Busse maar bij de "brood patches" had men naar ik meen 3 gradaties, waar ik, na overleg, maar 1 van heb gemaakt. Met rui en 1e jaars vogels hoefde ik geen rekening te houden omdat alles daar wel een maand later is als bij ons.

Ik stond 's morgens om 5 uur op, vroeger hoeft niet want het blijft toch de hele nacht licht en had dan om 6 uur de netten vangklaar. Ik ving dan tot 12.30 uur. Na 3 dagen kreeg ik gelukkig een hulp omdat een Duits meisje zich had aangemeld om te assisteren bij het ringen. Ze had dat nog nooit meegemaakt, althans bij de passerines niet en wilde dat graag leren. Ze sprak gelukkig uitermate goed Engels en wat nog veel belangrijker was: ze was erg handig met het invullen van de protocollen en Anna heeft ook het invoeren in de computer helemaal voor haar rekening genomen. Ze was zoals je kon verwachten niet direct handig met het ringen van vogels, de deur van de hut moesten we dan ook secuur dichthouden maar we hadden een netje om de ontsnapte vogels weer terug te vangen.

Zoals gezegd, de vangsten vielen niet mee, in tien dagen 123 vogels plus 55 eerder daar al geringd. De meest gevangen soort was de Bonte Vliegenvanger (Svartvit-flugsnappare), daarna kwamen de Fitis en de Kramsvogel (Björktrast). Verder hadden we oa. nog een Kleine Bonte Specht en een Appelvink, waar men daar wel blij

mee was. De Grote Barmsijs vingen we helaas niet, maar hij was wel geregeld te horen. Wat mij opviel was dat ik nooit een Winterkoning heb gehoord of gezien, niet dat ik daar om treurde, maar toch. Ook Roodborst en Pimpelmees zag je daar weinig. Maar wel weer de Spotvogel en Rietgors.

Bij het uitzetten van de netten kwam ik in een netzakje een briefje tegen met daarop geschreven: In this net we caught an elk. Het net zag er inderdaad niet zo goed uit maar ik dacht dat het een grapje was tot ik op een morgen tijdens de ronde langs de netten om een hoek kwam en er op zo'n 75 meter een eland stond te grazen. Hij/zij zag mij ook direct en zette onmiddellijk de pas er in, gelukkig niet in de richting van de netten! Maar dat zijn grote beesten zeg, wel als een volwassen paard.

En nu de Poelsnip. Ik wist dat het een vogel is die net als de Kempphaan er een baltsplaats op na houdt. Bij de kempphaan is de 'lek' (men gebruikt in Zweden de Engelse benaming) meest maar 10 tot 20 meter lang, maar bij de Poelsnip beslaat die wel een lengte van een paar honderd

meter. Bij de Kempphaan hoor je niets, hooguit het klapperen van de vleugels maar de poelsnippen roepen continu. Ik kende het geluid niet maar je kunt het nog het beste vergelijken met het gemurmel van water dat door een greppeltje naar beneden stroomt. Het geluid klinkt dan ook niet echt ver. Die balts-plaatsen liggen dan in het gebied waar wij ons bevonden op berghellingen, zo tegen de 800 meter hoog. Op die hoogte waren daar de hellingen kaal, begroeid met veenmos waar je tot over de enkels inzakte. Zo hier en daar staat dan nog wel eens een laag berkje en verder wat kruipwilg maar dat is het dan wel.

Wij vertrokken in de nacht dat ik ben meegeweest om 22.00 uur met de auto tot naar de voet van de helling. Vandaar liep een steenslagweggetje omhoog dat na 1 km ophield en dan moest je verder door het mos. Het was niet echt steil, zo'n 15 % schat ik maar het loopt wel zwaar in het bos. Wij hadden een gedeelte stafkaart mee waarop met potlood de plek waar vroeger wel eens snippen waren gezien was aangemerkt. Gewapend met een onnozel kompasje stroopten we dan zo'n helling af naar boven. Geregeld

stoppen we om te luisteren of we ook wat hoorden.

We waren met zijn drieën, 2 manspersonen en een meisje en liepen op een onderlinge afstand van 50 meter. Toen we bijna aan de top waren hoorden en zagen we ze. Tegen de donkere ondergrond zie je ze eigenlijk niet maar ze sprongen geregeld op en vlogen dan een eindje op ongeveer een meter hoogte. Alleen de vogels die zich aan de bovenste rand bevonden kon je duidelijk tegen de rode lucht zien afsteken. Ze schijnen ook nog allerlei buigende bewegingen te maken maar dat heb ik althans niet waargenomen. Wel kon je de witte staartpenen heel duidelijk zien. Het komt allemaal wat onwezenlijk over omdat de zon pas tegen twaalfen ondergaat en voor drie uur al weer boven de kim is. In een paar uur kun je daar dus een zonsondergang en –opkomst meemaken. Ik schat (want door de geregelde verplaatsingen kun je dat moeilijk tellen) dat er op die lek wel een 20 snippen aanwezig waren. Het was daar wel koud want toen we terugkwamen bij de auto was er ijs op het dak. Het was toen inmiddels drie uur en om zes

uur moest ik de netten weer vangklaar hebben. Dat is die morgen dus een ietsje later geworden.

De rest van de groep is er elke volgende nacht op uit geweest, steeds naar een andere helling en men heeft nog verschillende leks gevonden. Maar over het aantal snippen dat er in dit gebied voorkomt kan ik geen zinnig woord zeggen. De laatste nacht dat men de bergen in ging wilde men trachten enkele snippen te vangen en te ringen. Ik had graag mee gewild maar durfde het niet aan omdat het teveel van mijn conditie vergde en ik direct daarna weer moest gaan ringen. Men was van plan een aantal netten onder de top in een halve cirkel te zetten om daar dan de vogels naar toe te drijven. Het probleem was dat men de drie meter stokken niet in de auto kon vervoeren, maar ik kom altijd beslagen op het ijs en had nog 6 tweedelige stokken in de auto. Ze dachten dat ik dan zeker ook nog wel een lamp voor hun had en dat was natuurlijk ook zo en alzo goed uitgerust zijn ze deze keer in slecht weer vertrokken. Men kon vijf 12 meter netten zetten maar van drijven is niets gekomen want toen ze nog

toen ze nog aan het uitzetten waren vloog de eerste snip al binnen en spoedig daarna hingen er drie stuks. Omdat het weer steeds slechter werd, harde wind en regen, hebben ze de pogingen verder maar gestaakt en is de vangst bij drie vogels gebleven. Nu heb ik vaak horen vertellen door steltlopervangers die 's nachts op het wad vangen dat dat alleen maar bij donkere maan kan gebeuren. Maar deze snippen vlogen zomaar in de netten terwijl je van 100 meter afstand de stokken duidelijk kon zien. Is de ene vogel dan een stuk slimmer dan de andere?

Ik ben daar samen met Anna nog enkele dagen gebleven om mijn 10 vangdagen vol te maken.

Anna is daar de hele maand juni nog gebleven om zo'n 100 nestkasten te controleren en om onze vanggegevens in de computer in te voeren.

Ik heb nu al toegezegd dat ik bij gezondheid daar volgend jaar wel weer wil komen om te ringen maar dat er dan meer sites moeten zijn en dat ik dan in elk geval ook overdag eens de bergen in wil om bij volkomen daglicht waarnemingen te doen aan de poel-

snippen. En om er op een nacht enkele te vangen natuurlijk.

Ik heb de indruk gekregen dat men, daar althans, wel wat losser met de regelgeving rond het ringen omsprong maar heb intussen wel meer waardering gekregen voor de wijze waarop in ons land de verwerking van de ringgegevens is geregeld.

Jan T. Hendriksma

